

RAY BRADBURY
ŞİMDİ VE DAİMA

Çeviren
Kemal Baran Özbek

İçindekiler

Bir Yerlerde Bir Müzik Çalışıyor	9
Leviathan '99	121

BİR YERLERDE BİR
MÜZİK ÇALİYOR

BİR YERLERDE

Bazı anlatıların –ister öykü, ister novella, ister roman olsun– tek ve belirgin bir dürtüyle yazıldığını hemen anlayabilirsiniz. Diğer bazıları ise, hayatının farklı evrelerinde kişinin bilinçaltında yer eden ve çok sonraları zihinde toparlanıp bir bütün hâline getirilen olayların izlerini taşır.

Ben altı yaşındayken, içindeki seyahat sevdasına bir türlü hayır diyemeyen babam, ailemizi trenle Arizona eyaletinin Tucson kasabasına götürdü ve bir yıl süresince orada, yeni yeni gelişen bu küçük kentte yaşadık; benim için heyecan verici bir süreç olmuştu bu. Biz geldiğimizde kasaba hâlâ küçük denebilecek bir yerleşim yeri olmakla beraber, gelişme emareleri gösteriyordu. Bana sorarsanız, kalkınan bir şehrin dönüşümüne tanıklık etmek ve hatta bunun bir parçası olmak kadar ilginç bir şey yoktur. Orada kendimi özgür hissediyordum ve kısa süre içinde pek çok arkadaşlık kurmuştum.

Tucson'da bir sene geçirdikten sonra, doğduğum ve ömrümün ilk yıllarını geçirdiğim yer olan, Illinois eyaletinin Waukegan kasabasına geri döndük. On iki yaşına geldiğimde ise yeniden Tucson'a taşındık; bu defa önceki sefere oranla daha heyecan verici bir süreç geçirdim, çünkü kentin eteklerindeki evimizden her gün yürüyerek okula gidiyor ve çölde yaptığım bu zoraki yürüyüşler sırasında başta kaktüsler olmak üzere çeşit çeşit bitki, kertenkele, örümcek ve zaman zaman da yılan görüp inceleme imkânı buluyordum. Yedinci

sınıfa geçtiğim o sene, edebiyat hayatına başladığım seneydi aynı zamanda.

Çok sonraları, John Huston'ın yönettiği *Moby Dick* filminin senaryosunu yazarak İrlanda'da geçirdiğim yaklaşık bir yıl süresince, Kanadalı mizah yazarı Stephen Leacock'un eserleriyle tanışma fırsatı yakaladım. İçlerinden biri, *Küçük Bir Kasabada Günışığında Çizilmiş Eskizler* isimli bir kitapçık özellikle ilgimi çekmişti.

Bu kitap beni öyle etkilemişti ki, Metro Goldwyn Mayer şirketinin bunu filme alması için bayağı uğraş verdim. Kitaptan kabataslak bazı bölümler derleyerek MGM stüdyolarına bundan ne denli başarılı bir film çıkarılabileceği yönündeki öngörümü sundum. MGM yetkililerinin ilgisini çekmeyi başaramayınca, elimde gelişme arifesindeki küçük bir kasabayı andıran senaryo taslağıyla kalakalmıştım. Diğer yandan, gerek altı gerekse on iki yaşımdayken tanıyıp sevdiğim Tucson'u hatırlamadan edemiyordum ve bu noktadan hareketle, konusu çölün ortasındaki küçük bir kasabada geçecek ve olur da ileride filme alınması gündeme geldiği takdirde senaryo işlevi görececek bir kısa öykü yazmaya koyuldum.

Aynı dönemde, gerek bizzat rastlaştığım gerekse beyaz ekranda oyuncululuğunu beğeniyle takip ettiğim Katharine Hepburn'ün, geçen yıllara rağmen hiç bozulmayan genç ve hayat dolu görüntüsü bende hayranlık uyandırıyordu.

Hepburn 1959 yılı içinde, kırklı yaşlarının sonlarına geldiğinde, *Venedik Tatili* (Summertime) adlı filmde oynadı. Bu filmi izledikten sonra, henüz isimlendirmedeğim bir öykümde onu başrole kondurma fikri bende iyice yerleşti; *Bir Yerlerde Bir Müzik Çalıyor* adlı novellam yavaş yavaş şekillenmeye başlamıştı. Bundan otuz yıl önce, başrolünde Sean Connery'nin oynadığı ve Jerry Goldsmith'in enfes müziklerinin yer aldığı, *Rüzgâr ve Aslan* adlı bir film seyrettim. Müziğin etkisinden kurtulamamış olmalıyım ki, büyülen-

mişçesine tekrar tekrar çaldığım bu ezgiden aldığım ilhamla uzun bir şiir yazdım.

Konusunu ve gidişatını zihnimde henüz tam olarak şekillendirmedığım öykümün ilk bölümlerini yazarken yaşantıma giren bu müzik, *Bir Yerlerde Bir Müzik Çalıyor*’un ana unsurlarından biri oluvermişti. Öyküyü yazarken ihtiyaç duyacağım öğeler nihayet bir araya geliyor gibiydi: Önce altı, sonra on iki yaşındayken Tucson’da geçirdiğim birer sene, Katharine Hepburn’le karşılaşmalarımız ve özellikle *Venedik Tatili* filmindeki rolüyle üzerimde bıraktığı etki, *Rüzgâr ve Aslan* filminin müziğinden ilham alarak yazdığım uzun şiir. Hepsisi üst üste konunca, peşinden gelecek olan kısa roman için uzunca bir giriş yazacak malzemeyi edindiğim kanısına vardım.

Bugün dönüp de geçmişe baktığımda, böylesi unsurları bir araya toplayıp elde bulundurmakla ve sonrasında *Bir Yerlerde Bir Müzik Çalıyor* adlı eserimi oluştururken bunlara başvurmakla ne denli şanslı olduğumun daha iyi farkına varıyorum. Bu kitabı yazmamda bana yardımları dokunan bazı dostlarımdan bahsetmeden geçemeyeceğim. Bunlardan biri, söz konusu kısa romanın yayımlanması için çaba sarf ettiğim geride kalan son birkaç yıl boyunca beni hep cesaretlendirmiş olan sevgili dostum Anne Hardin’dir. Bu kitaba en az benim kadar kendini adanmış olduğuna şüphe yok.

Pek tabii ki tüm bu süre zarfında, yaşı ne kadar ilerlese de, ister tiyatro sahnesinde isterse film stüdyosunda başrolü büyük bir başarıyla canlandıracağına emin olduğum Katharine Hepburn hayattayken eserimi yetiştirme umudu vardı hep içimde. Bu durumdan öteden beri haberdar olan Katie de aynı heyecan ve sabırla hikâyenin sonlanmasını beklediyse de, yıllar geçtikçe usanmış olacak ki, bu dünyadan ayrılmayı tercih etti. Novellamın giriş sayfasına koymayı uygun gördüğüm ithaf cümlesinde onun adına yer vermekle kendimi biraz olsun affettirmeyi ümit ediyorum.

Bir yerlerde bir müzik çalıyor...
Anne Hardin ve Katharine Hepburnn anısına, sevgiyle.

Rüzgâr ve güneşin hükmettiği, çalılarla kaplı ovada, yabani çiçekler arasında büyüyen bir sessizlik vardı. Çok geçmeden, arazi boyunca uzayıp giden demiryolu sarsıldı.

Ateş ve buhar yüklü kara bir tren doğu yönünde belirip gürültüyle istasyona girdi ve oradan her geçen kondüktörün gelişigüzel havaya savurduğu kesilmiş bilet fişlerinin yığınla biriktiği perona yaklaşıncaya yavaşladı.

Takım elbisesi sıcaktan çamaşır bezi misali sıırıslıslam olup üstüne yapışmış genç bir adam, trenin yavaşlamasını fırsat bilip önce bagajını savurmuş, sonra trenin hızına ayak uydurarak kendi de atlamıştı. Tren bu anlık olay hiç yaşanmamış gibi hızını tekrar artırıp gürleyerek uzaklaştı; yere kapaklanmamak için birkaç adım koşan adam ise nihayet dengesini bularak durmuş ve çevresine şöyle bir bakınca, etrafını sarmış olan toz zerreciklerinin içinden, belli bir mesafe ötede ki küçük evlerin serabı andıran görüntüsünü seçebilmişti. “Buna da minnet,” diye fısıldadı. “Bu lanet yerde medeniyet namına bir şeyler varmış en azından.”

Rüzgâr havadaki toz bulutunu dağıttıkça daha çok çatı, kilise bacası ve ağaç serildi gözlerinin önüne.

“Neden?” diye kendi kendine fısıldadı tekrar. “Ne diye geldim ki buraya?”

Daha da az duyulur bir sesle soruyu yanıtlayan yine kendisi olmuştu: “Öyle gerekti işte.”

2

Öyle gerekmişti.

Önceki gece uykuyla uyanıklık arasında gidip gelirken, gözkapaklarının içine bir şeyler yazılı olduğu hissine kapılmıştı.

Gözlerini açmaksızın, birbiri peşi sıra akıp giden dizeleri tekrarladı:

*Bir yerlerde bir müzik çalıyor,
Olabilecek en tuhaf tonlarla
Ayçiçeği tohumlarından ve denizcilerden bahsederek,
Bir yerlerde bir trampetçi çocuk
Ümitsiz vakitlerin hissiyle titriyor,
Henüz doğmamış bir gelecekteki
Yaz günlerini hatırlayarak.*

“Bekle biraz,” sözcükleri çıktı dudaklarının arasından.

Gözlerini açmasıyla beraber yazılar aniden silinip gitti.

Başını yastıktan yarı kaldırdıysa da, fikir değiştirip geri-singeri yattı.

Gözlerini tekrar yummasıyla beraber gözkapaklarının içinden geçmeye başlamıştı yine dizeler:

*Tarihöncesinden fışkıran ve
Eski Mısır'ın tozlarıyla kaplı bir gelecek,
O mezar ve leylak kokusu*

*Şehvet mahsulü tohumlar
Ve kimsenin erişemeyeceği
Kadar yüksekte bir dalda duran şeftali,
Orası,
İstakozlar kadar güzel mumyaların
Yitip gitmiş geleceklere anımsayıp ders verdiği bir yer.*

Bir an için, dizeleri değiştirmek veya onlardan kurtulmak ister gibi, gözlerinin titrediğini hissetti ve onları daha da sıkı yumdu.

Sonra başının içindeki alacakaranlıkta tekrar sözcükler şekillendi:

*Ve çocuklar taş zemine oturup
Önlerindeki kuma kendi yaşamlarını çizdiler,
Uzak diyarlardaki kayıp geleceklere
Hiç gerçekleşmeyecek ölümlerini hatırlayarak,
Bir yerlerde bir müzik çalıyor
Aydın hiç batmadığı bir gök altında,
Yazın kimsenin uyumadığı
Ve kimsenin düşüp ölmediği bir yerde;
Zaman sonsuza dek sürüp gider
Kalpler atmaya devam eder
Ay ışığı altında çalınan tamtamların sesine ayak uydurarak
Ve Sonsuzluğa doğru kayarak.*

19

“Bu kadarı çok fazla,” diye fısıldadı. “Artık dayanamıyorum. Şiir denen şey hep böyle mi yazılıyor acaba? Nereden çıktı bu şimdi? Ne zaman bitecek?” Sorular zihninde birbirini kovalıyordu.

Ne yapması gerektiğine karar veremeden, gözlerini yumup başını tekrar yastığına koydu ve bu defa şu mısraları okudu: